

	INSPIRATION TIL LATIN B
Titel	Inspiration til undervisningen i latin B – eksempler på forløb, forfattere og skriftlige opgaver
Manchet og Introduktion	<p>Jeg har for nylig haft fornøjelsen af et lille latinhold på B-niveau på mit gymnasium. På holdet var fire elever fra en klasse med samfundsfag og engelsk som studieretningsfag.</p> <p>Nedenfor finder du inspiration til forløb, temaer, forfattere og tilhørende tekster samt skriftlige øvelser.</p> <p>Et godt råd, når man skal planlægge at undervise på et niveau, man ikke tidligere har erfaring med, er at starte med at nærlæse læreplanen og den tilhørende vejledning. Heri får man mange guidelines, som kan systematisere planlægningen og strukturere skoleåret.</p> <p>Jeg planlagde skoleåret ud fra fem forløb: En begynderfase og fire forløb svarende til kravet om fire temaer, hvor der tilsammen læses mindst fem forskellige forfattere. Der skal læses både latinsk poesi og prosa fra før 150 e.v.t.</p> <p>Jeg fordelte det skriftlige arbejde ud på de forskellige forløb og lavede opgaver i forløbsteksterne. Nogle gange lavede jeg opgaver i tekstpassager, vi havde gennemgået, dog med nye faglige fokusområder, og andre gange lavede jeg opgaver i (for eleverne) ukendte tekstpassager.</p>
FORLØBS- EKSEMPEL 1	BEGYNDERFASE OG INTRODUKTION TIL LATIN B
	<p>Latin B – krav, forventninger og ønsker: Præsenter eleverne for de overordnede krav til latin B og tydeliggør forskelle og ligheder med latin C.</p> <p>Gennemgå eksamenskrav og hvordan selve eksamen i latin B forløber. Husk at vende tilbage til dette i løbet af skoleåret – særligt i slutfasen.</p> <p>Giv eleverne mulighed for at ønske forfattere, temaer, tekster og arbejdsformer. Dette er brugbart for den videre planlægning af året og giver eleverne medbestemmelse. Det betyder, at man ikke skal have lagt sig fast på alle forfattere, tekster mm., når skoleåret starter. Der skal være mulighed for at flette elevernes ønsker ind.</p>

Jeg henviser her i introforløbet til to grundbøger, som mit gymnasium har til latinundervisningen: "Ludus" og "Ars Minor" af B. Christensen og Chr. G. Tortzen, Gyldendal.

Latinsprogets udvikling og anvendelse:

Fokus på latinsproget gennem tid og på, hvad latinkundskaber i det senmoderne samfund kan bidrage med. Her er et par forslag til artikler/video-materiale, som kan anvendes i denne forbindelse.

<https://videnskab.dk/sporg-videnskaben/hvorfor-taler-vi-ikke-latin-i-dag>

https://www.youtube.com/watch?v=6eYkDhH61Y&feature=player_embedded

Artiklen "Børn af indvandrere klarer sig bedre i skolen takket være latin" af Solveig Gram Jensen i Jyllandsposten 31.07.2018 kan med stor fordel læses og diskuteres i forhold til, hvordan latin også kan anvendes til at forbedre og udvikle tosprogedes generelle sproglige kompetencer. Link til artikel:

<https://jyllands-posten.dk/protected/premium/indblik/International/ECE10761686/boern-af-indvandrere-klarere-sig-bedre-i-skolen-takket-vaere-latin/>

Mundtlig latinopvarmning:

"Ludus" side 84-85: Gruppearbejde med samtaler på latin: Læs først de to sider med forskellige latinske udtryk. Lad dernæst eleverne i grupper samtale på latin. Praktiser det f.eks. i starten af hver lektion i 5-10 minutter. Det er en sjov og anderledes måde at træne udtale på.

Interlatin og de moderne sprog:

"Ludus" side 82-83 + øvelserne på side 83: Eleverne repeterer og fordyber sig i interlatinske ord og opbygningen med præfiks, stamme og suffiks, som de både har mødt i AP og latin C.

Repetition af syntaktisk og morfologisk analyse (på dansk og/eller latin):

"Ludus" side 72-77 + 77-80 og tilhørende øvelser. Her kan du supplere med dine egne øvelser.

"Ars Minor" side 108 og 111.

Her kan med fordel også analyseres lettere sætninger fra latinske tekster gennemgået på C-niveau.

Glosetræning og udenadslære:

"Ludus" side 80-81 + udenadslære af 47 gloser.

Lav eventuelt også øvelser i/til de 1500 almindeligste latinske ord bagerst i "Ars Minor", eller lad eleverne lave en glosetræningsøvelse. Det kan med fordel udfordre deres kreativitet.

	<p>Første skriftlige aflevering:</p> <p>Opgaver til Martial-epigram I, LXIV med sproglige og indholdsmæssige spørgsmål – herunder også introduktion til forfatteren og genren. Sidste spørgsmål omhandler kunst, hvor eleverne fik fire monumenter (to statuer og to vægmalerier) afbildende kvinder. Spørgsmålet lød på at beskrive de forskellige fremstillinger af kvinder og diskutere kønsroller i det antikke romerske samfund. Her blev det ekspliciteret, at eleverne skulle trække på viden fra latin C.</p>
<p>FORLØBS- EKSEMPEL 2</p>	<p>MAD, VIN OG LIVSSTIL</p>
	<p>Dette forløb tager udgangspunkt i Petronius' "Satyricon", hvor fokus er på middagen hos Trimalchio. Vi læser statarisk kap. 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34 (= 5,6 ns.) af "Cena Trimalchionis" på latin på forskellige måder og har fokus på forskellige morfologiske og syntaktiske temaer. Disse grammatiske temaer understøttes af skriftlige opgaver (se nedenfor), som passer til og træner det, som præsenteres i timerne. Vi karakteriserer og diskuterer Trimalchio, hans livsstil, livsfilosofi og selvscenesættelse vha. slaver, mad, husindretning og andre materielle goder.</p> <p>Jeg anvender følgende tekstudgave og oversættelse: Petronius: "Cena Trimalchionis", udvalg ved H.H. Ørberg, 1978. Petronius: "Festen hos Trimalchio", oversat af H.H. Ørberg, 1986.</p> <p>Antikke og efterantikke monumenter som supplement til tekstlæsningen:</p> <p>Vasemalerier og mosaik afbildende Dionysos/Bacchus. Vasemalerier med Symposion-situationer. Mosaik afbildende hund (fra Pompeji). Michelangelo: "Bacchus" (skulptur). Caravaggio: "Bacchus" (maleri).</p> <p>Forslag til perspektivtekster:</p> <p>Xenofanes: Digt om græsk symposion.</p> <p>Platon: "Symposion" – vælg selv et passende udvalg, som kan illustrere lighed/forskel med Trimalchios middagsselskab. Her kan passende indgå samarbejde med oldtidskundskab, hvor eleverne eventuelt læser mere af eller hele "Symposion" og arbejder med Platons filosofi.</p> <p>Athenaios: "De lærde middagsgæster", uddrag fra 1. bog findes i bogen "Mad og vin i oldtiden".</p> <p>Som afslutning kan Fellinis "Satyricon" ses, hvorefter eleverne laver en mundtlig/skriftlig komparativ analyse af "Cena Trimalchionis" i tekst og film.</p>

En anden form for afslutning kan også være en skriftlig aflevering, hvor eleverne læser resten af "Satyricon" i dansk oversættelse og besvarer analyse- og fortolkningsspørgsmål inspireret af kildekritisk, nykritisk og social- og kulturhistorisk metode.

Til dette forløb hørte tre skriftlige opgaver i udvalgte dele af "Satyricon":

1. Syntaktisk analyse af uddrag af kap. 27: Fokus på sætningstyper, oversættelse fra latin til dansk, syntaktisk analyse og finitte og infinitte verber.
2. Morfologisk analyse af uddrag af kap. 27. Fokus på bøjning af verber i modus og tempus, herunder brugen af imperfektiv og perfektiv aspekt. Derudover en lille opgave om ablativ.
3. Læsning af resten af "Satyricon" i dansk oversættelse og besvarelse af analyse- og fortolkningsspørgsmål inspireret af kildekritisk, nykritisk og social- og kulturhistorisk metode.

Forslag til perspektivtekster til eksamen:

Jørgen Munck Rasmussen: "En fjerlet og antik opkastning", debatindlæg i Politiken 24.12.2006.

Søren Kierkegaard: "In vino veritas" (uddrag).

Platon: "Symposion" (uddrag).

Athenaios: "De lærde middagsgæster", uddrag fra 1. bog findes i bogen "Mad og vin i oldtiden".

Forslag til samarbejde med samfundsfag:

Man kan med stor fordel indgå samarbejde med samfundsfag i forhold til livsstil, kulturelle koder, adfærd osv. Edgar Steins opfattelse af kultur og dertilhørende model om kulturelle koder og livsstil (værdier, holdninger og adfærd) kan inddrages i diskussion af spørgsmål såsom:

- Hvilke værdier karakteriserer den klasse, som Trimalchio tilhører efter sin frigivelse?
- Hvilke værdier definerer den frie romerske borger ud fra Trimalchios optik?
- Hvordan kan dette betragtes som en distancering fra den klasse, som han tilhørte?
- Hvorfor spiser de rige, og hvorfor spiser de fattige?
- Hvordan hænger dette sammen med "at leve civiliseret"?

Se modellen i bogen "Basissamf.dk" af Jørgen Winding, 2. udgave, Systime, side 21.

EKSEMPEL PÅ SKRIFTLIG OPGAVE TIL FORLØB OM MAD, VIN OG LIVSSTIL

Faglige fokusområder: syntaktisk analyse, verbalformer og finit/infinite former

Hvad skal du som elev have klar af materiale for at lave denne opgave?:

- Latin-teksten "Cena Trimalchionis".
- Din oversættelse af "Cena Trimalchionis".
- Ars Minor.
- Latin-dansk ordbog.
- Noter fra gennemgangen af "Cena Trimalchionis".
- Læs inden opgavebesvarelse relevant grammatik om finitte og infinite former i Ars Minor §11.1.

Opgave 1: Giv en kontroloversættelse af linje 16-19 side 1: *Nos interim...pila.*

Opgave 2: Lav en syntaktisk analyse af flg. sætning:
Nos interim vestiti errare coepimus

Opgave 3: Hvilken sætningstype er nedenstående sætning: hoved- eller ledsætning og hvordan kan du afgøre det?

cum subito videmus senem calvum tunica vestitum russea inter pueros capillatos ludentem pila...

Opgave 4: Lav en syntaktisk analyse af denne sætning:
cum subito videmus senem calvum tunica vestitum russea inter pueros capillatos ludentem pila...

Opgave 5: Faktisk kunne forfatteren have lavet 3 finitte neksus i sætningen ovenfor, men har valgt kun at lave 1 finit neksus. Den fandt du i opgave 4. Hvilke to infinite verber har han anvendt, og hvad lægger de to verber sig til?

Opgave 6: Morfologisk spørgsmål: Hvilke bøjningsformer står de to infinite verber fra opgave 5 i? Brug §5.1 eller 5.2 i Ars Minor.

Opgave 7: Genlæs side 2 linje 1-3 af "Cena Trimalchionis": Lav en liste over de fire finitte verber i disse linjer og bestem deres form vha. §6.8. Opdel hvert verbum i stamme + mærke + personendelse vha. lodrette streger.

Opgave 8: Side 2 linje 3: Find det infinite verbum i sætningen og forklar, hvilken form det er bøjet i, og hvilket led det er i sætningen. Marker vha. lodrette streger stamme + mærke + endelse.

FORLØBS- EKSEMPEL 3	AUGUSTUS' MAGT, PROPAGANDA OG INDFLYDELSE
	<p>Forfattere og tekster:</p> <p>Augustus: "Res Gestae Divi Augusti", kap. 22, 23, 24, 34, 35 (1,8 ns) Velleius Paterculus: "Historia Romana", II.89-90 (1,5 ns.) Sueton: "Divus Augustus", kap. 29-30 (1,7 ns.)</p> <p>Antikke perspektivtekster (i oversættelse):</p> <p>Vergil: "Æneiden", VI, 788-800. Horats: "Carmen Saeculare".</p> <p>Genrer: - diskutér genrebestemmelse med eleverne</p> <p>Prosa og poesi. Litterære eksempler på bedriftsliste, historieskrivning, biografi, epos og hymne.</p> <p>Antikke monumenter:</p> <p>Prima Porta-skulptur, mønter og portrætter afbildende Octavian/Augustus, Ara Pacis, Mars Ultor-templet, Augustus' forum.</p> <p>Litteraturanbefaling til mønter og portrætter af Augustus:</p> <p>Susan Walker & Andrew Burnett: "The Image of Augustus", 1981, British Museum Publications.</p> <p>Nyere perspektivtekster og baggrundsviden:</p> <p>Jesper Carlsen: "Romerriget", side 9-25. J. Bender et al.: "Oldtidens Rom".</p> <p>https://www.kristeligt-dagblad.dk/historie/2014-06-23/kejser-augustus- <hr style="width: 25%; margin-left: 0;"/> http://historienet.dk/civilisationer/propaganda-var-et-maegtigt-vaaben https://www.warhistoryonline.com/ancient-history/napoleon-as-augustus.html http://klassisk.ribe-katedralskole.dk/personer/augustus/augustus_intro.htm https://oldportalen.gyldendal.dk/</p> <p>Perspektivtekst til eksamen:</p> <p>Uddrag af Suetons Augustus-biografi.</p>

EKSEMPEL 1 PÅ SKRIFTLIG OPGAVER TIL FORLØB OM AUGUSTUS

Faglige fokusområder: ledsætninger, oversættelse, syntaktisk analyse, brugen af tempus, adverbielle led.

Materiale til opgaverne:

- Augustus: Res Gestae Divi Augusti: Kap. XXXV (35).
- Latin-dansk ordbog.
- Ars Minor.
- Dine noter til forløbet om Augustus.

Opgave 1: Læs kap. 35 højt for et familiemedlem. Øv dig på din udtale.

Opgave 2: Marker vha. forskellige farver hoved- og ledsætninger i kap. 35 og forklar, hvilke ord ledsætningerne indledes med.

Opgave 3: Lav en kontroloversættelse af denne helsætning:

Tertium decimum consulatum cum gerebam, senatus et equester ordo populusque Romanus universus appellavit me patrem patriae.

Opgave 4: Lav syntaktisk analyse af helsætningen fra opg. 3.

Opgave 5: Lav en kontroloversættelse af denne helsætning:

Cum scripsi haec, annum agebam septuagensimum sextum.

Opgave 6: Lav syntaktisk analyse af helsætningen fra opg. 5.

Opgave 7: Hvilke morfologiske former er anvendt i nedenstående fire verber?

Formerne skal nemlig fremgå af dine oversættelser i de forrige opgaver.

	TID+PERSON+TAL+DIATESE
gerebam	
appellavit	
scripsi	
agebam	

Opgave 8: Forklar forskellen i anvendelsen af to aspekter i verberne fra opgave 7.

Opgave 9: Find mindst tre eksempler i kap. 35 på adverbielle led og forklar, hvilken type adverbielle led der er anvendt.

EKSEMPEL 2 PÅ SKRIFTLIG OPGAVE TIL FORLØB OM AUGUSTUS

Faglige fokusområder: Komparativ analyse, genreovervejelser, oversættelse og oversættelsesovervejelser, morfologi.

Materiale til opgaverne:

- Informationssøgning i dine bøger og på internettet.
- Latin-dansk ordbog.
- Ars Minor.
- Dine noter til arbejdet med "Res Gestae...".
- Æneiden, sang VI, vers 851-853.

Opgave 1: Hvornår levede Augustus og Vergil, og hvilken relation er der mellem de to herrer?

Opgave 2: Hvilken genre er "Æneiden", hvorfor kaldes værket "Æneiden", og hvad handler "Æneiden" kortfattet om?

Opgave 3: Hvem var Æneas, og hvordan anvendes personen/helten Æneas i forhold til Augustus, Rom og Romerriget?

Opgave 4: Brug din viden fra opgave 3 og supplér med din egen research: Hvad beviser dette familietræ, som "Æneiden" er en kilde til og propaganda for? (Her indsætter læreren et eksempel på et stamtræ over den juliske slægt.)

Opgave 5: Lav en kontroloversættelse af vers 851-853 fra Vergils "Æneide":

*Tu regere imperio populos, Romane, memento
hae tibi erunt artes, pacisque imponere morem,
parcere subiectis et debellare superbos.*

Opgave 6: Sammenlign din kontroloversættelse med nedenstående danske oversættelse af Otto Steen Due ved at fokusere på de steder, hvor du og Otto Steen Due er enige og uenige. Særligt er det interessant at skrive dine overvejelser om, hvor/hvorfor I er uenige.

Formålet med denne opgave er at få dig til at lave kontroloversættelse og sammenligne denne med en fri oversættelse og få dig til at diskutere, hvorvidt en oversættelse (og oversætterens ordvalg) også er en fortolkning af en tekst.

Otto Steen Dues oversættelse fra 1996 af vers 851-853 fra "Æneiden":

*Dit kald, Romer, er det at lede og byde i verden
- husk det, det er din kunst – at pålægge folkene freden,
skåne enhver der bøjer sig for dig, og knuse den stejle.*

Opgave 7: Find i de tre latinske sætninger (se opgave 5) af Vergil-teksten, som du netop har oversat, eksempler på verber bøjet i infinitiv.

	<p>Opgave 8: Hvilken grammatisk form står "Romane" i, og hvordan bliver ordet brugt i sætningen?</p> <p>Opgave 9: Bøjning af substantiver: I linjerne står ordene "artes" og "paci".</p> <ol style="list-style-type: none"> Hvad hedder de to ords opslagsform? Brug ordbogen eller MD-listen i Ars Minor. Hvilke kasus og tal står hvert ord i (forskelligt for hvert ord)? Oversæt til latin: "med/vha. kunst" = "med/vha. fred" = <p>Opgave 10: Lav en liste med ord fra dansk og/eller moderne fremmedsprog, som er afledninger af de to latinske ord "artes" og "paci"?</p>
	<p>Forslag til undervisningsbeskrivelse af forløb om Augustus:</p> <p>Forløbet indledes med Jesper Carlsen: "Romerriget - Samfund, familie og slaver", Systime: side 9-25 + udleverede kopier om Roms politiske system og cursus honorum for romerske embedsmænd. Dette skal give baggrundsviden for forløbet, som fokuserer og stiller skarpt på Augustus' bidrag til Roms politiske system og historie. Forløbet bygger videre på et forløb fra 2.g (c-niveau), hvor vi læste uddrag af "Res Gestae divi Augusti". Der fokuseres på, hvorfor og hvordan Octavian kom til magten og langsomt udviklede "et nyt politisk koncept". Hvilke konkrete tiltag foretog Octavian for at overbevise den romerske befolkning om, at hans love, reformer, krigshandlinger, religiøse fester, offentlige lege/spil osv. var gavnlige og nødvendige? I den forbindelse læses uddrag af "Res Gestae" med fokus på de fester, triumfer, spil, gladiator kampe, byggeprojekter, som Augustus foranstaltede/sponsorerede. Derudover læses også uddrag af "Res Gestae", som fremstiller de æresbevisninger, titler, gaver mm., Augustus fik tildelt. I forhold til sidstnævnte arbejdes med mønter og portrætter fra augustæisk tid, som analyseres, fortolkes og sammenlignes med indholdet i "Res Gestae".</p> <p>Også andre forfattere, der har beskrevet/skrevet under Octavian/Augustus og den augustæiske periode, læses, undersøges og diskuteres: Hvilke tendenser kan ses hos Velleius Paterculus og Sueton i fremstillingen af Octavian/Augustus? Hvordan har Vergils "Æneide" og Horats' "Carmen Saeculare" bidraget i forhold til Augustus' politiske projekt?</p> <p>Studierejse til Rom: Særligt fokus på Caesars forum, Augustus' forum, Forum Romanum, Palatinerhøjen, Augustus' Ara Pacis, Augustus' Mausoleum, Marcellus' teater, Prima Porta-statuen.</p> <p>Forløbet blev afsluttet med projektet "Augustus during the centuries": Gennem selvstændigt og undersøgende arbejde i og udenfor latinlektionerne erhverver eleverne viden om, hvordan Augustus er blevet opfattet, fremstillet og anvendt som forbillede gennem verdenshistorien og op til nyere tid. Hermed vil det fremgå, at principatet/kejserdømmet og hans kommunikationsstrategier</p>

	har inspireret andre magthavere og den dag i dag stadigvæk anvendes - dog i "nyere klæder". Metodisk kastes eleverne ud i at arbejde med receptionshistorie og komparativ analyse på baggrund af fire forskellige kilder. Produkt: Minisynopsis + 5-minutes faglig "talk" indtalt i vocaroo-programmet (produkterne træner også AT- og SRP-kompetencer).
Kreditering	Udarbejdet af Karina Kølle Stryg Larsen, Lektor ved Nordsjællands Grundskole og Gymnasium